

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-1-42>

Вікторія ТЕЛЕВНА

ад'юнкнт

(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)
d_alpaa@dduvs.edu.ua

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СЛУЖБИ ОСВІТНЬОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У науковій статті досліджено адміністративно-правий статус служби освітньої безпеки Національної поліції України. В роботі розкритий зміст складових адміністративно-правового статусу служби освітньої безпеки, які розподілені на блоки: цільовий, організаційно-структурний та компетенційний. З'ясовано, що служба освітньої безпеки функціонує у складі Національної поліції, тому її адміністративно-правовий статус є складовим адміністративно-правового статусу Національної поліції в цілому, перебуває в його межах.

В дослідженні визначені завдання, які покладаються на підрозділ згідно Наказу Національної поліції України від 12.04.2024 № 398. Констатовано, що інспектори служби освітньої безпеки Національної поліції виконують такі основні функції: правоохоронну, наставницьку та просвітницьку. З'ясовано, що діяльність таких поліцейських ґрунтується на принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, безперервності. Сформульовано ціль діяльності служби освітньої безпеки Національної поліції України – служити суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод учасників освітнього процесу, а також протидії правопорушенням та злочинам, підтримання публічної безпеки і порядку на території закладу загальної середньої освіти.

Акцентовано на проблемах визначення підпорядкування поліцейської служби освітньої безпеки, які залежно від територіальної приналежності можуть підпорядковуватися Департаменту патрульної поліції та територіальними органами управління Національної поліції. З'ясовано, що на нормативному рівні не визначена компетенція інспекторів служби освітньої безпеки, дана прерогатива надана на розсуд керівників під час формування посадових інструкцій цих поліцейських.

Зроблено висновок про те, що адміністративно-правовий статус служби освітньої безпеки визначений діючими нормативно-правовими актами, однак становлення діяльності підрозділу досі триває з огляду на те, що не всі заклади загальної середньої освіти укомплектовані такими поліцейськими.

Ключові слова: Національна поліція України, служба освітньої безпеки, адміністративно-правовий статус, дитина, заклад загальної середньої освіти, мета, завдання, компетенція, повноваження, предмет відання, юридичні гарантії, юридична відповідальність.

Постановка проблеми. З метою створення безпечного середовища у закладах освіти України у 2023 році за ініціати́ви Кабінету Міністрів України [9] поси́лена присутність поліцейських у закладах освіти з наданням ефективних поліцейських послуг щодо недопущення вчинення правопорушень учасниками освітнього процесу та стосовно них. Досягнення поставленої мети заплановано здійснити за рахунок реалізації проєкту «Служби освітньої безпеки», який відбувається шляхом залучення до несення служби в закладах загальної середньої освіти спеціально навчених офіцерів поліції. До кінця 2024 року заплановано забезпечити присутність поліцейських у 2000 навчальних закладах [2]. Перебуваючи на стадії запровадження новостворена структура Національної поліції має відповідати законодавчим засадам, запобігти дублюванню повноважень з іншими підрозділами Націо-

нальної поліції та цивільними структурами, а також у повному обсязі здійснювати правоохоронну функцію, покладену на Національну поліцію.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Неодноразово вітчизняні вчені присвячували свої наукові доробки питанням діяльності органів Національної поліції у сфері впливу на суспільство, сім'ю, окремих фізичних та юридичних осіб з метою усунення факторів, які детермінують девіантну поведінку дітей у будь-яких її проявах. Підґрунтям даного дослідження стали роботи Горбач О.В., Квітки Я.М., Ковальчук Ю.І., Корж-Ікаєвої Т.Г., Кравченко І.С., Леґецького М.П., Лесько Н.В., Логвиненка Б.О., Нікітенка О.В., Опацького Р.М., Пісоцької К.О., Поволоцької С.Г., Чернецького О.Л. та інших. Сучасні наукові дослідження, присвячені вирішенню тих теоретичних та практичних питань, які постають перед органами Національної поліції у напрямку забезпечення прав і свобод дитини, продовжуються. Зокрема, Берендєєва А.І. зосередилася у науковому пошуку на питаннях профілактичної діяльності Національної поліції України в закладах загальної середньої освіти [1]. Зеленський Є.С. є дослідником адміністративно-правового статусу підрозділів ювенальної превенції Національної поліції, а також розкриває роль Національної поліції у забезпеченні прав дитини під час дії правового режиму воєнного стану в Україні [4; 5]. Іщенко І.В. присвятив свої наукові розробки організаційно-правовим аспектам діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції [6]. Водночас у зв'язку із законодавчими та організаційно-штатними новелами в діяльності Національної поліції виникає необхідність дослідження адміністративно-правового статусу новостворених підрозділів, таких як служби освітньої безпеки Національної поліції.

Метою написання наукової статті є дослідження адміністративно-правового статусу служби освітньої безпеки Національної поліції України. Для досягнення поставленої мети будуть розкриті питання складових адміністративно-правового статусу, адже новостворений підрозділ потребує нормативного регулювання своєї діяльності та визначення місця в структурі Національної поліції.

Виклад основного матеріалу. Аналіз діяльності органів та підрозділів Національної поліції, закладів загальної середньої освіти в умовах сучасних суспільних подій в Україні дозволяє погодитися з думкою Зеленського Є.С. про те, що захист дітей в умовах воєнного стану вимагає особливої уваги та координації з боку поліції та інших правозахисних організацій. Це включає розгортання спеціальних підрозділів, які спеціалізуються на роботі з дітьми [4]. З огляду на сказане цілком доречним та актуальним в умовах дії воєнного стану видається запровадження діяльності служби освітньої безпеки в закладах загальної середньої освіти в Україні, що відбулося на нормативному та організаційному рівні впродовж 2023–2024 років, та триває дотепер.

Вже традиційним для науки адміністративного права стало розкриття змісту адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади через з'ясування змісту блоків його складових елементів: цільовий, організаційно-структурний та компетенційний [3, с. 51]. Крізь призму такої позиції і будемо розглядати адміністративно-правовий статус служби освітньої безпеки Національної поліції України, визначений чинними нормами права. Зауважимо, що служба освітньої безпеки функціонує у складі Національної поліції, тому її адміністративно-правовий статус є складовим адміністративно-правового статусу Національної поліції в цілому, перебуває в його межах.

Цільовий блок елементів адміністративно-правового статусу служби освітньої безпеки Національної поліції включає норми права, які визначають цілі, завдання, функції та принципи діяльності підрозділу. Саме на змісті цього блоку варто зупинитися детальніше, адже підрозділ є новоствореним і розуміння цілі та змісту його діяльності визначатиме його місце серед інших підрозділів Національної поліції.

Так, згідно Наказу Національної поліції України від 12.04.2024 № 398 на Управління організації служби освітньої безпеки Національної поліції України покладаються

такі завдання: 1. Участь у реалізації державної політики з питань організації безпечного освітнього середовища, захисту прав і законних інтересів учасників освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти, здійснення у межах своєї компетенції профілактичної діяльності щодо запобігання вчиненню правопорушень, ужиття заходів, спрямованих на попередження та усунення загроз життю та здоров'ю учасникам освітнього процесу, запобігання дитячій бездоглядності, зокрема дітей не охоплених навчанням, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, ужиття у межах компетенції заходів для їх усунення. 2. Моніторинг діяльності підпорядкованих підрозділів з метою виявлення причин і умов, які негативно впливають на ефективність виконання поліцейськими покладених на них завдань і функцій в освітньому середовищі, вжиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення. 3. Здійснення координації діяльності, організаційно-методичного та інформаційного забезпечення підрозділів організації служби освітньої безпеки Національної поліції України. 4. Проведення превентивної роботи у закладах загальної середньої освіти, ужиття заходів щодо попередження негативних явищ в освітньому середовищі, у тому числі шляхом участі в підборі, професійному навчанні, мотивуванні поліцейських, контролю за їх роботою, а також упровадження та застосування в їх діяльності ефективних методів, критеріїв, алгоритмів, механізмів та інструментів підтримки і контролю. 5. Розвиток і впровадження програм співпраці поліції і закладів загальної середньої освіти, взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими та міжнародними організаціями у сфері безпеки та захисту прав учасників освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, організації превентивної (профілактичної) роботи з ними [7].

Функції служби освітньої безпеки прописані в відомчому наказі, проте вони конкретизують визначені вище завдання підрозділу, що не співпадає з розумінням сутності поняття функцій в теорії права. Наукових доробків з цього приводу нами знайдено не було. Однак, варто звернути увагу на позицію Берендєєвої А.І. щодо пріоритету виконання просвітницької діяльності працівником поліції в закладах загальної середньої освіти, що є стратегічним інструментом ефективної профілактичної діяльності, спрямованої на зниження ризиків дитячої злочинності [1]. Дослідниця виділяє такі функції в рамках просвітницької діяльності: освітньо-інформаційну, превентивну, виховну, світоглядну, іміджеву [1].

Водночас, зважаючи на приналежність до Національної поліції, на наш погляд, правоохоронна функція є основною в діяльності служби освітньої безпеки, яка не отожднюється з правопросвітницькою, а виконується паралельно. Згідно покладених на службу завдань можемо визначити, що офіцери служби освітньої безпеки контролюватимуть безпеку учасників освітнього процесу, здійснюватимуть зв'язок із екстреними службами, припинятимуть протиправні дії та здійснюватимуть контроль за пропускним режимом. Вони також комунікуватимуть з учасниками освітнього процесу з питань запобігання вживання алкоголю, тютюнових виробів і наркотиків, попередження фактів булінгу, загальних засад кібергігієни, тощо.

Роль інспекторів служби освітньої безпеки не обмежуватиметься реалізацією правоохоронної функції. Вони мають бути наставниками, надихаючи дітей займати активну життєву позицію та навчаючи шкільну спільноту, як діяти, коли виникає небезпека. У разі виникнення надзвичайної ситуації або загрози офіцери служби освітньої безпеки забезпечують евакуацію всіх учасників освітнього процесу. Крім того, поліцейські покликані сприяти національно-патріотичному вихованню української молоді. Особлива увага приділяється вивченню вікових особливостей психологічного та фізичного розвитку дітей шкільного віку, принципам інклюзивної освіти, методикам ефективної комунікації.

Відповідно, можемо констатувати, що інспектори служби освітньої безпеки Національної поліції виконують такі основні функції: правоохоронну, наставницьку та просвітницьку. Діяльність таких поліцейських ґрунтується на принципах верховенства

права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, безперервності [7].

Нажаль, ціль діяльності служби освітньої безпеки Національної поліції конкретно не визначена на нормативно-правовому рівні, проте визначено, що служба є складовою частиною Національної поліції України. Відповідно, з урахуванням положень статті 1 Закону України «Про Національну поліцію» [8] та відомчого наказу, який визначає загальні засади діяльності Управління організації служби освітньої безпеки Національної поліції України [7] можемо сформулювати ціль діяльності служби освітньої безпеки Національної поліції України – служити суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод учасників освітнього процесу, а також протидії правопорушенням та злочинам, підтримання публічної безпеки і порядку на території закладу загальної середньої освіти.

Другий блок, який ми розглянемо – організаційно-структурний компонент адміністративно-правового статусу служби освітньої безпеки Національної поліції. Він включає у себе правові підстави, що регламентують порядок створення, реорганізації та ліквідації підрозділу; структуру; лінійну та функціональну підпорядкованість. У контексті розкриття змісту даного блоку, на наш погляд, варто звернутися до змісту Наказу Національної поліції України від 12.04.2024 № 398 [7], який визначає, що Управління організації служби освітньої безпеки Національної поліції України очолює керівник, який призначається на посаду та звільняється з посади в установленому законодавством України порядку. Діяльність Управління координується і контролюється заступником Голови Національної поліції України відповідно до розподілу обов'язків між першим заступником і заступниками Голови Національної поліції України. Керівник Управління призначається на посаду та звільняється з посади в установленому законодавством України порядку. Структура та штат Управління затверджуються в установленому законодавством України порядку.

Однак, відкритим питанням залишається підпорядкування поліцейського служби освітньої безпеки. Відповідно до практики діяльності запроваджених посад служби відбулося розділення повноважень між Департаментом патрульної поліції та територіальними органами управління Національної поліції. Згідно існуючої практики заклади загальної середньої освіти, які розташовані на території громади, яка має можливість забезпечити їх поліцейськими зі складу управління патрульної поліції (зазвичай, це громади великих міст, наприклад, Київ, Дніпро), забезпечуються поліцейськими з числа патрульної поліції. Такі інспектори підпорядковуються службі освітньої безпеки у складі Управління патрульної поліції. В іншому випадку, в маленьких територіальних громадах, де патрульна поліція не функціонує (сільські, селищні громади, або громади невеликих міст та містечок), особовий склад служби освітньої безпеки входить до складу та підпорядковується територіальним органам Національної поліції. Така ситуація не сприяє запровадженню єдиної політики, управлінським засадам, організаційно-штатним заходам, тощо. Проте становлення підрозділу ще відбувається, тому практика може спонукати до трансформацій і організаційно-структурного компоненту.

Зауважимо, що не відбувається підпорядкування поліцейського служби освітньої безпеки керівникові закладу загальної середньої освіти державної або комунальної власності. Поліцейський є самостійним суб'єктом, що має вертикальне підпорядкування вищим посадовим особам та підрозділам Національної поліції.

Порядок створення, реорганізації та ліквідації служби освітньої безпеки є загальним для всіх підрозділів Національної поліції. Такий порядок є чітко визначеним і нормативно-регламентованим та не потребує додаткового обговорення та визначення особливостей.

Третьою складовою адміністративно-правового статусу служби освітньої безпеки є компетенційний блок – сукупність владних повноважень та підпорядкування (компетенція в області планування, контролю, тощо). Варто наголосити, що компетенція служби освітньої безпеки визначена, як вже зазначалося вище, Законом України «Про Національну поліцію»

[8] та наказом Національної поліції України від 12.04.2024 № 398 [7]. Безпосередньо розділ IV згаданого наказу визначає права Управління, а розділ V – повноваження керівника Управління [7]. Варто відзначити, що відомчий наказ чітко не визначає компетенцію інспекторів служби освітньої безпеки, дана прерогатива надана на розсуд керівників під час формування посадових інструкцій цих поліцейських. Позицію керівництва Національної поліції вважаємо дискусійною, адже нормативне встановлення повноважень поліцейського конкретного підрозділу унеможливить нівелювання їх цією особою.

Наостанок звернемо увагу на те, що згідно законодавства за порушення службової дисципліни, учинення протиправних діянь у процесі службової діяльності співробітники служби несуть дисциплінарну, матеріальну, цивільно-правову, адміністративну та кримінальну відповідальність.

Висновки. З урахуванням вище викладеного, пропонуємо під адміністративно-правовим статусом служби освітньої безпеки Національної поліції України розуміти правове положення підрозділу в системі суспільно-правових відносин у сфері внутрішніх справ держави, яке визначається змістом елементів адміністративно-правового статусу. Адміністративно-правовий статус служби освітньої безпеки визначений діючими нормативно-правовими актами, однак становлення діяльності підрозділу досі триває з огляду на те, що не всі заклади загальної середньої освіти укомплектовані такими поліцейськими.

Список використаних джерел

1. Берендєєва А. І. Профілактична діяльність Національної поліції України в закладах освіти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 679–682. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/168>.
2. В українських школах вже цього року працюватимуть інспектори Служби освітньої безпеки. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukrainskykh-shkolakh-vzhe-tsoho-roku-pratsiuvatymut-inspektory-sluzhby-osvitnoi-bezpeky>.
3. Данількевич М. І. Адміністративне право України : навч. посіб. Дніпропетровськ, 2001. 134 с.
4. Зеленський Є. С. Роль Національної поліції у забезпеченні прав дитини під час дії правового режиму воєнного стану в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 452–456. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.76>.
5. Зеленський Є. С., Карпенко О. М. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *Публічне право*. 2021. № 1 (41). С. 63–70.
6. Іщенко І. В. Проблеми та досягнення в організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 3 (64). С. 94–99.
7. Про затвердження Положення про Управління організації служби освітньої безпеки Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 12.04.2024 № 398.
8. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
9. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 № 301-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-bezpeky-zakladiv-osvity-i070423-301>.

Надійшла до редакції 03.12.2024

References

1. Berendieieva, A. I. (2024) Profilaktychna diialnist Natsionalnoi politsii Ukrainy v zakladyakh osvity [Preventive activities of the National Police of Ukraine in educational institutions]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 2, pp. 679–682. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/168>. [in Ukr.].
2. V ukrainskykh shkolakh vzhe tsoho roku pratsiuvatymut inspektory Sluzhby osvitnoi bezpeky [Inspectors of the Educational Security Service will work in Ukrainian schools already this year]. *Uriadovi portal*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukrainskykh-shkolakh-vzhe-tsoho-roku-pratsiuvatymut-inspektory-sluzhby-osvitnoi-bezpeky>. [in Ukr.].

3. Danilkevych, M. I. (2001) *Administrativne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine] : navch. posibnyk. Dnipropetrovsk. 134 p. [in Ukr.].
4. Zelenskyi, Ye. S. (2024) Rol Natsionalnoi politsii u zabezpechenni prav dytyny pid chas dii pravovoho rezhymu voiennoho stanu v Ukraini [The role of the National Police in ensuring the rights of the child during the legal regime of martial law in Ukraine]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. № 2, pp. 452–456. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.76>. [in Ukr.].
5. Zelenskyi, Ye. S., Karpenko, O. M. (2021) Administrativno-pravovyi status pidrozdiliv yuvenalnoi preventsii Natsionalnoi politsii Ukrainy [Administrative and legal status of juvenile prevention units of the National Police of Ukraine]. *Publichne pravo*. № 1 (41), pp. 63–70. [in Ukr.].
6. Ishchenko, I. V. (2018) Problemy ta dosiahnennia v orhanizatsii roboty pidrozdiliv yuvenalnoi preventsii Natsionalnoi politsii Ukrainy [Problems and achievements in the organization of work of juvenile prevention units of the National Police of Ukraine]. *Pravovyi chasopys Donbasu*. № 3 (64), pp. 94–99. [in Ukr.].
7. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Upravlinnia orhanizatsii sluzhby osvithoi bezpeky Natsionalnoi politsii Ukrainy [On approval of the Regulations on the Department of the Organization of the Educational Security Service of the National Police of Ukraine] : nakaz Natsionalnoi politsii Ukrainy vid 12.04.2024 № 398. [in Ukr.].
8. Pro Natsionalnu politsiiu [On the National Police] : Zakon Ukrainy vid 02.07.2015. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>. [in Ukr.].
9. Pro skhvalennia Kontseptsii bezpeky zakladiv osvity [On approval of the Concept of Security of Educational Institutions] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 07.04.2023 № 301-r. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-bezpeky-zakladiv-osvity-i070423-301>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Victoriia Televna. Administrative and legal status of the educational security service of the National Police of Ukraine

The scientific article examines the administrative and legal status of the educational security service of the National Police of Ukraine. The work reveals the content of the components of the administrative-legal status of the educational security service, which are divided into blocks: target, organizational-structural, and competent. It was found that the educational security service functions as part of the National Police, therefore its administrative and legal status is a component of the administrative and legal status of the National Police as a whole, and is within its limits.

The identified tasks entrusted to the unit in accordance with the Order of the National Police of Ukraine No. 398 (April 12, 2024) were investigated. It was established that the inspectors of the educational security service of the National Police perform the following main functions: law enforcement, mentoring and education. It was found that the activities of such policemen are based on the principles of the rule of law, respect for human rights and freedoms, legality, openness and transparency, political neutrality, interaction with the population on the basis of partnership, and continuity. The purpose of the activity of the educational security service of the National Police of Ukraine is formulated – to serve society by ensuring the protection of the rights and freedoms of participants in the educational process, as well as combating offenses and crimes, maintaining public safety and order on the territory of the general secondary education institution.

Emphasis is placed on the problems of determining the subordination of the educational security police service, which, depending on the territorial affiliation, may be subordinated to the Patrol Police Department and the territorial management bodies of the National Police. It was found out that the competence of inspectors of the educational security service is not defined at the regulatory level, this prerogative is given to the discretion of managers during the formation of the job instructions of these police officers.

It was concluded that the administrative-legal status of the educational security service is determined by the current legal acts, but the development of the unit's activities is still ongoing, given that not all general secondary education institutions are staffed with such policemen.

Key words: *National Police of Ukraine, educational security service, administrative-legal status, child, institution of general secondary education, purpose, task, competence, authority, subject of assignment, legal guarantees, legal responsibility.*